

Piros a paprika

Föltaláltak megint a kánálban a mélyedést? Amióta termelnek fűszerpaprikát Szeged környékén, mindig piros. Először zöld, aztán kormosodik, a végén piros. Azért fontos, hogy piros legyen, mert úgy szebb, gusztosabb, tehát: jobban megveszik, és belső tulajdonságai is összefüggnek a színével. Tudták ezt régtől fogva, minek erről beszélni?

Azért, mert baj volt a paprikával. Nem kimondottan a szegedivel, hanem úgy általában. Megnézte a külföldi kereskedő, és fintorított egyet. Ha meg is kóstolta, azt mondta rá, nem az igazi. Mi viszont annyit termeltünk, hogy bőven jusson belőle külföldre, ha nem kellett, ráfizettünk. Nagy volt a fölbolydulás tavasszal, amikor a termelők és a földelők ültek asztal mellé, mert a raktáron maradó paprika híre váratlanul érte őket.

Tanulságos a példa, mert kiderül belőle, hogy némely bajok orvoslására nem kell túl sok idő. Nem születnek olyan elhatározások, hogy fokozatosan igyekszünk megjavítani a paprika minőségét, mert a fokozatosság itt körülbelül annyit jelentett volna, mint-ha az orvos mondaná, majd lassan, fokozatosan tesszük helyre a kificamodott bokát. A csontkovácsok és a nyekentő emberek is tudták, melyik forgó hová való, kikapogatták, és egyetlen ránással helyére tették. Ezt tették most a paprikatermelők is. Kikapogatták a hibát, és a termelés körüli ficamokat helyükre rántották.

Nagy ábrándunk volt, hogy sokat termeljünk egyszerre. Egyszerű a számítás, ha egy hektáron kétszer annyi terem, jóval nagyobb lehet a haszon rajta. Ahol azonban sok a paprika, ott gépesíteni kell a sze-

dést is, raktározást is, szárítást és földelést is. Nem is volt hiány a gépesítésben, praktikus és sokat teljesítő nagy gépek álltak munkába — a baj csak az, hogy a paprika nem szokta meg az újfajta bánásmódot. A szedő gép nem válogat, zöldet és pirosat egyszerre szed. Nem baj, mondták, az úgynevezett utóérlelés időszakában majd megéri az is. Volt, amelyik valóban megértett, de olyan is volt, amelyik elrohadt. Gusztustalan a paprika, ha romlani kezd.

Ne részletezzük az egy évvel ezelőtti gondokat se, mert soká jutnánk a végére. Komoly megfontolás után olyan határozat született tavasszal, termeljünk kevesebbet, és ügyeljünk rájobban. Számok beszélhetnek a kevesebbről, a szem nem tudja érzékelni, mert annyi paprika van most is az Új Élet Termelőszövetkezet udvarán, be lehetne teríteni vele a Széchenyi teret Szegeden. Azt viszont észreveszi első pillantásra a szem, hogy mind piros. Mi történt itt?

Addig virágozik és addig terem a paprika nálunk, amíg meg nem fagy. Szeptembertől mindig van a tövén zöld is, kormos is és piros is. Arra gondoltak a termelők, ha el tudják érni, hogy hagyjon föl régi szokásával a növény, ne hajtson újabb csöveket, inkább érlelje be a meglévőket, akkor sokat nyernének vele, mert az eddig utóérlelésnek nevezett folyamat már a száron lejátszódna. Egyszerűen nem lehetne róla zöldet szedni, mert mind piros. A logika jó, az eljárás sikerült.

Azonnal fölmerül a kérdés, mi van a háttérben? Mert ha valami egycsapásra sikerült, rágódni kezdünk, miért nem sikerült már tavaly? Aludtak volna a kutatók? Egyszerű a felelet: amíg ugyanannyit fizetnek a

zöldért, mint a pirosért, nem érdemes vergődni vele. Most viszont csak a pirosat veszik meg, de azért annyit adnak, hogy így is megéri termelni. Kolumbusz Kristóf tojásos találmánya nem volt ennél egyszerűbb.

Most jön a nagy fordulat: bár nagyüzemi körülmények között is lehet jól termelni, mégis csökkenteni akarják jövőre a csak géppel művelt területet, és növelni a háztájiban termelhető paprika mennyiségét. Megint nem ráolvasással és meggyőzéssel, hanem a munka megfizetésével. Azért is, mert a vegyszeres gazirtás még mindig nem tökéletes, a kapa viszont régtől fogva megbízható, meg azért is, mert a kézzel szedett paprika mégis jobb. Aki szedi, a jót veszi, a gyöngét otthagyja, tehát válogat. Aki azt is megteszi, hogy otthon leszedi a csomóját — csipedésnek mondják Szeged környékén —, még egyszer válogat. A csipedés természetesen azért jó, mert a paprika csomója keserű, ha együtt örlik a húsával, nem lesz jó. Azt is remélik a termelőszövetkezet emberei, megint divatba hozható, ha nem is a fűzött, de a szűtyőbe, műanyag hálóba rakott, és az őszi napon tovább érlelt szép piros paprika. Megint nem a ráolvasásra gondolnak, hanem arra, hogy ezt a munkát is megfizetik.

Ide már számolni tudó emberek kellene. A paprika piaci árának fedeznie kell az összes munkát, a babilósát is, viszont egyre többször mondjuk, hogy nincsen ember, aki vállalkozna rá. A számítógató optimista elhiszi, hogy lesz hűvöz ember, ha megéri. Oszti, szoroz, és azt mondja: ha a gép helyett ember dolgozik, akkor a gépi költségeket is adjuk neki az embernek. Itt a nagy fordulat: ha az olaj árát például teljesen megtakarítjuk, illetve odaadjuk annak, aki kézzel dolgozik, akkor is a miénk a főnyeremény, mert a külföldre jó pénzben eladható paprika árának nagyobbik részét nem kell odaadnunk a külföldön csak jó pénzért kapható olajért.

Előre futottunk egy kicsit, mert ez még valóban csak számítás. Ki kell próbálni először. Visszalépésről van szó? Inkább a körülmények teljes és józan értékeléséről. A jó minőséghez viszszalépni — még büntudatse kell hozzá.

Azt se szabad elfelejtenünk, idén azért is szép piros a paprika, mert szép volt az őszi. A fűszer összes mérhető tulajdonsága sokkal jobb, mint tavaly volt.

Horváth Dezső

Városfejlesztés, közlekedéstervezés

Hazánkban az 1000 gépocsira jutó balesetek aránya az utóbbi tíz évben 50–60 százalékkal csökkent, évente így is mintegy 20 ezren sérülnek meg közlekedési balesetek következtében. Tehát a relatív javulás nem ad elégedettségre okot, hiszen számos fejlettebb motorizációjú országban jobb eredményeket értek el. A közlekedés szervezése, tervezése és biztonságos lebonyolítása ma már nem oldható meg a nemzetközi tapasztalatok rendszeres kicserélése és

Etiópiai szakemberek tapasztalat-cseréje

Tíz etiópiai mezőgazdasági szakember, akik hazájukban a mezőgazdasági szövetkezetek szervezésével foglalkoznak, két hetet töltött a Nógrád megyei Palotán. Az ENSZ elemzési és mezőgazdasági szervezete, a FAO közvetítésével szervezett látogatás során az etióp szakemberek a magyar szövetkezeti mozgalom gyakorlati tapasztalatait tanulmányozták a palotási térszében, további nyolc hetet Gödöllőn töltenek, ahol az Agrártudományi Egyetemen elméleti továbbképzésen vesznek részt.

Az irodalom metamorfózisa

Az emberi szellem egyik legnagyobb varázslatát irodalomnak nevezzük. Mióta pedig vizuális kultúra létezik, a literatúra rajongói előtt — elméletben — korlátlan lehetőségek nyíltak meg: az írott művet láttató filmek, a befogadás élményét felnyitandó, mintegy több dimenzióssá bővíthető varázslatot, ráadásul alkalmasít az olvasás kényszere alól is felszabadítják a „kultúrafigyaszót”.

Ha a mai magyar próza mesterei közül Cseres Tibor művészetét választja valaki képi megjelenítés eszközeül, nem mindennapi nehézségű prózatechnikával kell megbirkóznia. A *Hídegy napok*, a *Játékosok és szeretők*, főleg a *Parázna szobrok*, de akár legutóbbi műve, az *En, Kosuth Lajos* is olyan alkotások, melyek bonyolult szépsége hasonlatos a matematikai képletek sajátos, csak egy bizonyos érettségi fok fölött érzhető gyönyörűségéhez. Cseres prózája „veretes” próza, műves munka. Művei gránitömbök, építkező eljárása egyszerre súlyos és álnéhékes, a magyar népsorban görög sorstragédiákat felfedező és a nemzeti tudatban fátyalfényeket gyújtogató. *Fekete róza* című, 1966-ban megjelent regénye ugyan e nagy író „korai” műveivel tartozik, de már birtokában van a cseresi feyvertár nagy részének: a múlt jelent meghatározó, mélyen moralista vizsgálata, roppant erős drámai töltet, életgondok enciklopédiája — mindez már észrevehető, érzékelhető. Igaz, a regény némiképp túlbonyolított is, ám a logikus, Cseres Tiborra jellemző „nyomozati” cselekményvezetés emlékezetes szépségű teljességet mutatja még úgy is, ha néha krimiszerű, kiforratlannak nevezhető elemekkel is rendelkezik.

Szönyi G. Sándor forgatókönyvíró-rendező az író e művét választotta adaptációs forrásnak, s a pénteken este a televízióban látott *Fekete róza*-változat voltaképpen

Idős pedagógusok köszöntése

Bensőséges ünnepséget rendezett tegnap, hétfőn a Bartók Béla Művelődési Központban a szegedi városi tanács vb művelődésügyi osztálya és a Pedagógus Szakszervezet városi bizottsága. Az eseményen 50, 60, 65 és 70 évvel ezelőtt végzett pedagógusoknak adtak át arany-, vas-, gyémánt- és rubindiplomákat. Baranyi I. Emilné, Balogh Gyula, Benke Zoltánné, Cságyoly Istvánné, dr. Fodor János, Hudi Antal, Karácsonyi László, Kasza József, Czdi Béla, Streitmänn Lászlóné, Szabó Istvánné, Takacs Józsefné, dr. Tokodi Péterné, Várkonyi László, Várkonyi Lászlóné,

Venner Józsefné, Virág Györgyné és Markovits Edéné arany-, Vezendi Vilmosné vas-, Dombrádi Margit, Keszléri Erzsébet, Kopasz András, Márkos Gyuláné, Tarnai József, Tárnok Nándor és dr. Tóth Kálmánné gyémánt-, Sarlós Györgyné rubindiplomát kapott.

Az idős pedagógusokat dr. Soma Imréné, a városi tanács vb művelődésügyi osztályának csoportvezetője köszöntötte, a Tömörkény István Gimnázium és Szakközépiskola tanulói ünnepi műsorral, a Gutenberg utcai Általános Iskola úttörői virágokkal kedveskedtek a jutalmazottaknak.

örök esztétikai dilemmát fogalmazott újra: mit ér a tévéfilm, ha adaptáció, avagy hogyan is fest az irodalom kényszerű metamorfózisa?

A forgatókönyv hűséges akart lenni. A rendezés dettó. A színészvezetés nemkülönben: Csomós Mari érzékeny görög hősnőalkata kiválóan alkalmas a regénybeli Töre Anna tragédiáját felmutatni, kiváló segítőársakkal — a még főiskolás *Abrahám Edittel*, *Bujtor Istvánnal*, *Csendes Lászlóval* és a szegedi *Kovács János*sal — együtt. Mégis a drámaiság hiányáról, egy öncélú degradálódott, tehát háttárlat, társadalmi mondanót kizáró tragédiáról, dramaturgiai buktatókról, művészetpótló „generál” krimifogásokról kell beszélünk — szívfájdalommal. A túl nagy hűség, miként a szereplőkben is, alkalomadtán igencsak megbosszulhatja magát. A kérdés csak az: vajon mi lehet az oka annak, hogy nemes irodalmi alapanyag oly gyakran így megváltozhat a legkülönbözőbb rendezők legkülönbözőbb törekvései közepette a vásznon vagy a képernyőn?

A Fekete róza több szalon futtatott, sokrétű kérdésrendszert zárt kompozícióban fog össze. Szönyi G. Sándor úgy kísérlete meg mindezt képernyőre vinni, hogy „egy az egyben” átvette Cseres dramaturgiai technikáját. Így viszont itt-ott zavaros, dramaturgiailag több helyütt funkciótlan jelenetekkel terhelt, szétfolyó és nehézkes lett a tévéfilm. Véltetően azért (is), mert a legnemesebb irodalom sem film, s erről nem ó feledkezett meg először. Gondoljunk csak a *Penáragon-legendára* vagy akár a *Zokogó Majomra*.

Sajnálni lehet a Fekete róza tévés sorsát: az irodalom metamorfózisa, úgy látszik, többnyire víziószűz. Az emberi szellem egyik legnagyobb varázslata, amint ellenvarázslattal vizuálisá akarják változtatni, makacsul és csúfondárosan nyelvet őlt, ellenáll, összezsugorodik, kificamodik, eltorzul. Híába, a legnagyobb varázslók fogásait utánozni még megpróbálni sem igen érdemes. Seba; akkor hát olvassuk Cseres Tibort.

Domonkos László

Rádiófigyelő

Minden kilométerkőnél

Ó ott van. Hogy bírja, nem tudni. Ha a századfordulón már élt volna, minden bizonyosan az ő arcképét festik zászlajukra az egyenjogúságukért küzdő lányok és asszonyok. Férfiakat megszentelő energiával dolgozik, és fölkészültsége sem mindennapi. Afféle erőmű. Nem ismeri a fáradtságot vagy ha ismeri, nevet rajta.

Nemrégiben olvastam valahol egy szabadkozó önvalómat. New York-i jelentéseit sokkal régebben hiányolom a rádió hírműsorából. Ez a bármikor talpon-sarkon levő riporterasszony varázslatokra is képes. Pedig csak a tényeket mondja. Csak hogy azonnal és úgy mondja el őket, hogy magyarázatukra is rálehetünk a szövegben.

Legutóbb egy dokumentumműsora volt hallható, ami nem kevesebbet bizonyított, minthogy felülkellene vizsgálnunk, mit is tudunk a világról. A globusz ugyanis a kommunikáció forradalmának beköszöntötte öta zsugorodik. Egyre többet tudunk, egyre gyorsabban értesülünk a dolgokról, s egyre inkább fenyeget bennünket az a veszély, hogy csak a felszín csacsogását hallgatjuk. Az ENSZ New York-i palo-

táját igen sűrűn látjuk a televízió híradójában. Hogy mi is történik ott, legalábbis a lényegét tekintve, egyre kevésbé tudjuk.

Vértes Éva dokumentumműsora, túlmutatva a jelen-ségen, a lényeg megértéséhez segítette hozzá a hallgatót. Az ENSZ szuverén államok testülete, nem egy népek és kormányok feletti testület. Alapokmánya, melyet 1945. október 24-én tettek közzé, azt írja elő, hogy a szervezetnek a béke és a biztonság fenntartása, az államok közötti viszályok rendezése, a nemzetközi együttműködés elősegítése a legfontosabb feladat. Hazánk 1955-ben lett a szervezet tagja. Rangot vívtunk ki magunknak azóta. S eredményesen dolgozunk a tagszervezetekben.

Ennyi információt be lehetne szerezni egy enciklopédiából is. Fáraós volna, unalmas. Vértes Éva 30 perces dokumentumműsora is elegendő ahhoz, hogy a legfontosabb dolgokat megtudjunk az Egyesült Nemzetek Szervezetének munkájáról. Érdemes volt tehát bekapcsolni a rádiót, aminthogy Vértes Éva minden megszólalásakor is az.

P. F.

Kártérítés a földhasználat akadályoztatásáért

Irányelveket adtak ki

A mezőgazdasági földek védelmének szellemében adott ki együttes irányelveket az ipari, illetve a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter. Az irányelvek a földek rendeltetésszerű használatát akadályozó bányászati és villamosenergetikai létesítmények miatti kártalanításról intézkednek. Egyebek között például arról, hogy a bányászati létesítmények építésével és üzemben tartásával okozott károkat a bányakörökra vonatkozó szabályok szerint kell megtéríteni. A villamosmű létesítésével és üzemeltetésével kapcsolatban a földingatlan kárait a polgári jog általános szabályai szerint rendezik, és pedig úgy, hogy pontosan szabályozták, milyen feltételekkel és milyen értékben kell ellensúlyozni a károkat.

A villamosenergetikai létesítmények jelentős földterületeket foglalnak el, és egyébként is akadályozzák a mezőgazdasági termelőmunkát, mivel szigorú előírásokat tartalmaznak a vezeték mentén végzett munkára vonatkozóan. Ezért nemcsak a földterület kivonása miatt éri kár az üzemeket, hanem veszteségük adódik abból is, hogy esetenként meg kell változtatni a művelési ágat. Még a viszonylag egyszerűbb esetekben is nehézségeket okoznak a villamos távvezetékek, hiszen térségükben a mezőgazdasági gépeket is védőfelszereléssel kell ellátni, és drágítja

a termelést, hogy meghatározott körzetükben például nem szállhatnak fel a növényvédelmi repülőgépek sem. Ezeket a többletköltségeket egyfajta számítási rendszerrel összegzik, és a számítás alapján végleges kártérítést adnak majd a termelőknek. Külön állapítják meg a térítés mértékét akkor, ha a mezőgazdasági termelést az energiarendszer jelenléte miatt alapvetően meg kell változtatni.

A rendelet régi vitára tesz pontot. Országosan szinte lehetetlen összesíteni, hogy milyen összegű kártérítések várnak bírósági döntésre. Óvatos becslések szerint több tízmillió forintról van szó. Az irányelvek lehetővé teszik az ügyek rendezését, a továbbiakban pedig elejét veszik az újabb és újabb kártérítési akták „képzésének”. Már csak azért is, mert az irányelvek minden részletre kiterjedően érintik a földvédelem különféle kérdéseit, egyebek között például tételesen meghatározzák az ingatlanban okozott károk mibenlétét. Ezek például nemcsak az építkezés, illetve üzemeltetés miatt időlegesen kieső területek jóvedelmének elmaradásából származnak, hanem a növényzet kipszttulásából, károsodásából, továbbá a meglévő létesítmények megrongálódásából, netán megsemmisüléséből. A többi között ide sorolják még a termőtalaj szerkezetének „megrongálását”, és a termőképesség csökkenését is.